

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ВІТЧИЗНЯНОЇ
ТА ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ**

**Збірник наукових праць
Рівненського державного гуманітарного університету**

Випуск 34

Рівне – 2022

УДК 94(477) + 94 (100)

А 43

ББК 63.3 (4Укр)

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії : Зб. наук. пр. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. Вип. 34. Рівне: РДГУ, 2022. 162 с.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор:

Постоловський Руслан – кандидат історичних наук, професор, член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії наук (м.Рівне)

Відповідальний редактор:

Шеретюк Валерій – кандидат історичних наук, професор (м.Рівне)

Редакційна рада:

Давидюк Руслана – доктор історичних наук, професор (м.Рівне)

Жарна Криштоф – доктор хабілітований в галузі історії, професор (м.Жешув, Республіка Польща)

Киридон Алла – доктор історичних наук, професор (м.Київ)

Троян Сергій – доктор історичних наук, професор (м.Київ)

Фісанов Володимир – доктор історичних наук, професор (м.Чернівці)

Члени редколегії:

Галуха Любов – кандидат історичних наук, професор (м. Рівне)

Жилюк Сергій – доктор історичних наук, професор (м.Остріг)

Майзнер Роберт – доктор хабілітований в галузі історії, професор (м.Ченстохова, Республіка Польща)

Соммер Ханна – доктор гуманітарних наук в галузі соціології, професор (м.Жешув, Республіка Польща)

Степанков Валерій – доктор історичних наук, професор (м.Кам'янець-Подільський)

Стоколос Надія – доктор історичних наук, професор (м.Рівне)

Чухліб Тарас – доктор історичних наук, провідний науковий співробітник (м.Київ)

Швецова-Водка Галина – доктор історичних наук, професор (м.Рівне)

Шеретюк Руслана – доктор історичних наук, професор (м.Рівне)

Друкується за рішенням Вченої Ради Рівненського державного гуманітарного університету, протокол № 10 від 24 листопада 2022 р.

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації: Серія КВ №15857-4329Р

ISSN 2519-1942

Адреса редакції: 33027, м. Рівне, вул. Пластова, 31,
факультет історії, політології та міжнародних відносин РДГУ,
isf_rdg@ukr.net <http://fipmv.rv.ua/>
© Рівненський державний гуманітарний університет, 2022

16. Covidscansharing funds. URL: <https://drive.google.com/drive/folders/> (access date: 11.18.2022).
17. The Ukrainian Central Bureau of Investigation and FamilySearch International are starting a large-scale digitization of documents. URL: <https://archives.gov.ua/> (access date: 11.18.2022).
18. The Central State Historical Archives of Ukraine, the city of Kyiv and the city of Lviv joined the cooperation with the FamilySearch International corporation (USA). URL: <https://archives.gov.ua/> (access date: 11.18.2022).
19. Two more state archives joined the cooperation with FamilySearch International (USA). URL: <https://archives.gov.ua/> (access date: 11.18.2022).
20. Three more state archives joined the cooperation with FamilySearch International Corporation (USA). URL: <https://archives.gov.ua/> (access date: 11.18.2022).
21. Covidscansharing. URL: <https://www.covid19ss.co.ua/covidscansharing-%> (application date: 11.18.2022).
22. FamilySearch International (USA). URL: <https://archives.gov.ua/ua/familysearch-international-%/> (access date: 11/18/2022).
23. United States Holocaust memorial museum. URL: <https://collections.ushmm.org/search/> (access date: 11.18.2022).

УДК 327 (4) (477): 355.01 (470+571)

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ ВИБІР УКРАЇНИ ЯК ДЕТЕРМІНАНТА ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ РФ

Оксана Кундеус

Рівненський державний гуманітарний університет

Україна, 33028, м. Рівне, вул. Пластова, 31

e-mail: oksana.kundeus@rshu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1162-3858>

Стаття присвячена осмисленню, відносно, нового явища для міжнародних відносин – гібридної війни, яку Російська Федерація розв'язала проти України з метою підпорядкування нашої держави своїм імперським інтересам. Зазначається, що незалежна Україна, яка прямує в європейському напрямі, є серйозним викликом і загрозою для РФ.

Поняття гібридної війни виявилось теоретично й практично найбільш придатним для визначення характеру російської агресії проти України.

Агресія Росії створила для України низку викликів – військових, економічних, соціально-політичних, культурних, безпекових.

У науковій розвідці, висвітлено якісно нові параметри гібридних війн, пов'язані зі змінами безпекового середовища в умовах глобалізації. У статті автор аналізує зміст поняття «гібридна» війна, та відзначає, що особливістю гібридної війни є те, що агресор не вдається до класичного воєнного вторгнення, а використовує поєднання прихованих операцій, диверсій, кібервійни, а також надає підтримку повстанцям, які діють на території супротивника.

Автор наголошує, що головна загроза, яку створює гібридна війна – втрата, чи суттєве обмеження суверенітету України.

При цьому, наводиться стислий опис подій, що передували нинішній ситуації в українсько-російських відносинах. Згадано дії, до яких вдавалася Росія з метою запобігання підписанню Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Окреслюються витoki та характеристики нинішнього російсько-українського конфлікту. Зазначено, що рішучий спротив України, а також політика стримування Росії державами Заходу, змусили Кремль перейти до геостратегії активної оборони, спрямованої на утримання завойованих позицій. Сучасна гібридна експансія Росії передбачає застосування щодо України засобів дестабілізації, що становить загрозу безпеці нашої держави.

Зроблено висновок про те, що європейська інтеграція і членство в Європейському Союзі є стратегічною метою України, тому що це дасть можливість реалізації національних інтересів, побудови економічно розвиненої та демократичної держави, укріплення позицій у світовій системі міжнародних відносин.

Ключові слова: зовнішня політика України, Європейський Союз, гібридна війна, євроінтеграційна політика України.

UKRAINE'S EUROPEAN INTEGRATION CHOICE AS A DETERMINANT OF THE HYBRID WAR OF THE RUSSIAN FEDERATION

The article is devoted to the understanding of a relatively new phenomenon for international relations – the hybrid war that the Russian Federation unleashed against Ukraine with the aim of subordinating our state to its imperial interests. It is noted that an independent Ukraine heading in the European direction is a serious challenge and threat to the Russian Federation.

The concept of hybrid war turned out to be theoretically and practically the most suitable for determining the nature of Russian aggression against Ukraine.

Russia's aggression has created a number of challenges for Ukraine – military, economic, socio-political, cultural, and security.

In scientific intelligence, qualitatively new parameters of hybrid wars related to changes in the security environment in the conditions of globalization have been highlighted. In the article, the author analyzes the meaning of the concept of "hybrid" war, and notes that the peculiarity of hybrid war is that the aggressor does not resort to a classic military invasion, but uses a combination of covert operations, sabotage, cyber warfare, and also provides support to insurgents operating on the territory opponent.

The author emphasizes that the main threat posed by a hybrid war is the loss or significant limitation of Ukraine's sovereignty.

At the same time, the scientific intelligence provides a concise description of the events that preceded the current situation in Ukrainian-Russian relations. Actions taken by Russia to prevent the signing of the Association Agreement between Ukraine and the EU are mentioned. The origins and characteristics of the current Russian-Ukrainian conflict are outlined. It was noted that Ukraine's resolute opposition, as well as the Western countries' policy of containing Russia, forced the Kremlin to switch to a geostrategy of active defense aimed at maintaining the

conquered positions. Russia's modern hybrid expansion involves the use of destabilizing means against Ukraine, which poses a threat to the security of our state.

It was concluded that European integration and membership in the European Union is a strategic goal of Ukraine, because it will provide an opportunity to realize national interests, build an economically developed and democratic state, and strengthen its position in the world system of international relations.

Key words: foreign policy of Ukraine, the European Union, hybrid war, European integration policy of Ukraine.

Вступ. 27 січня 2015 року Верховна Рада України ухвалила Постанову «Про Звернення Верховної Ради України до Організації Об'єднаних Націй, Європейського Парламенту, Парламентської Асамблеї Ради Європи, Парламентської Асамблеї НАТО, Парламентської Асамблеї ОБСЄ, Парламентської Асамблеї ГУАМ, парламентів держав світу про визнання Російської Федерації державою-агресором». В документі наголошується, що «Україна залишається об'єктом воєнної агресії з боку Російської Федерації, яку вона здійснює, серед іншого, і через підтримку та забезпечення масштабних терористичних атак. ... беручи до уваги норми Статуту ООН та Резолюцію Генеральної Асамблеї ООН №3314 «Визначення агресії» від 14 грудня 1974 року Верховна Рада України визнає Російську Федерацію державою-агресором...» [11]. Це Звернення визначає стан і характер тривалого російсько-українського конфлікту, причиною і джерелом якого є російська експансіоністська політика на пострадянському просторі, який Російська Федерація, в особі її нинішнього керівництва, вважає зоною своїх «привілейованих інтересів». Звідси – жорстке примушення України до євразійської інтеграції під егідою РФ і блокування курсу Києва на європейську та євроатлантичну інтеграцію.

Така політика Росії, що здійснювалася з початку 2000-х років, не передбачала формування дійсно рівноправних, партнерських і паритетних відносин Москви та Києва і мала за мету перетворення України на підконтрольну державу, яка б рухалась у фарватері російської політики. Російські геополітичні плани щодо України були зруйновані в лютому 2014 року. У відповідь путінський режим вдався до прямої агресії проти України – в березні 2014 року було анексовано Крим, згодом розпочалася військова експансія на Сході України. Вже вісім років триває «неоголошена», або «гібридна» війна РФ проти України, внаслідок якої Україна зазнала наймасштабніших людських, територіальних, економічних втрат [12].

Уперше поняття «гібридна війна» виникло в США. Тому необхідні деякі пояснення щодо перекладів з англійської. Термін гібридний, як запозичений і відомий в українській мові, не викликає різночитань з англійським hybrid. Він означає поєднання різнорідних елементів у цілісному фізичному об'єкті, явищі, або дії. Термін «війна», якому відповідає англійське слово war, став широко використовуватись з означенням hybrid (гібридна) тільки з початком російської агресії проти України. До цього в аналізах гібридної війни переважало використання терміна hybrid warfare, що буквально означає «гібридні засоби ведення війни». Цей факт слід підкреслити особливо: російська агресія

спонукала до розширення змісту концепту, стимулювала процес осмислення гібридної війни як окремого феномена [14, с. 29].

Варто відмітити, що концепція «гібридної» війни переважно під впливом українсько-російського конфлікту набула поширення й акцентування. Нині цією популярною концепцією намагаються пояснити всі особливості зазначеного конфлікту, зокрема страх обох сторін перед повномасштабним застосуванням збройних сил. Причому цей страх зберігається навіть тоді, коли таке застосування вже має місце. Росія остерігається значних втрат, внутрішньої нестабільності, економічного занепаду, негативної реакції світової спільноти. Українські ж страхи аналогічні побоюванням будь-якої іншої жертви агресії [3, с. 54].

На думку науковця Є.Магди, гібридна війна — це прагнення однієї держави нав'язати іншій (іншим) свою політичну волю шляхом комплексу заходів політичного, економічного, інформаційного характеру і без оголошення війни відповідно до норм міжнародного права [8, с. 4].

Критичним наслідком цієї війни є взаємне відчуження суспільств обох країн. Російсько-український конфлікт не є «локальною», «периферійною» подією – він має регіональний і глобальний вимір і містить виклики та загрози світовій системі безпеки. Анексія Криму, ситуація на Сході України перетворюються на масштабний «заморожений конфлікт», що загрожує безпеці і стабільності не лише на європейському континенті, але й у світі в цілому. Провідні країни Заходу, міжнародні організації не визнали анексію Криму, продемонстрували політико-дипломатичну солідарність з Україною, підтримали Україну в її боротьбі з російською агресією на Донбасі. Україна отримала вагому зовнішню фінансову, матеріально-технічну допомогу. Проти Росії запроваджені «стримуючі» санкції. Зовнішня підтримка є вирішально важливою для України, яка, перебуваючи в різних «вагових категоріях» з Росією, має обмежені внутрішні ресурси для протистояння російській агресії.

Наразі Україна перебуває в епіцентрі гострого протистояння Захід-Росія, яке характеризується безпрецедентною втратою взаємної довіри. Українсько-російські відносини перебувають у критичному непередбачуваному стані. Триває політико-дипломатична конфронтація; порушені базові угоди та домовленості; фактично зруйнована система інституційних міждержавних відносин; загострюється економічне, енергетичне протистояння, триває інформаційна агресія з боку РФ. У цілому, нинішні реалії не дають підстав говорити про зміни на краще в російській політиці на українському напрямі в осяжній перспективі [12]. Відтак, **головною метою статті** є висвітлення та аналіз принципово інших концептуальних, стратегічних підходів до співіснування з путінською Росією, перегляду системи міждержавних контактів, запровадження конкретних заходів на російському напрямі.

Хронологічні рамки: з 2013 року – революція Гідності по лютий 2022 року – повномасштабна війна РФ проти України.

Результати. Російська агресія проти України кардинально змінила ситуацію в Європі і світі, стала викликом світовій безпеці, на який наразі адекватної відповіді не знайдено. Порушена ефективність міжнародних

механізмів запобігання розповсюдженню ядерної зброї (Будапештський меморандум), втрачена взаємна довіра та виникла гостра політико-дипломатична конфронтація між Заходом і Росією. Дії Російської Федерації створюють прецедент застосування сили у вирішенні спорів між державами – вкрай небезпечний тим, що такий приклад подала держава – постійний член Ради Безпеки ООН, член світового «ядерного клубу», гарант безпеки, територіальної цілісності та суверенітету держав, які добровільно відмовилися від володіння ядерною зброєю.

Тенденції глобальної системи міжнародних відносин до багатополлярності відкрили Росії вікно можливостей повернути свій статус світової держави, без якого росіяни не уявляють майбутнього своєї країни. Першим етапом у відновленні такого статусу мала бути реінтеграція пострадянського простору й цілковите поглинання його Росією. Без України вирішення такого стратегічного завдання не мало сенсу. В умовах, коли Україна відмовилася від реінтеграційних проєктів і висловила намір підписати Угоду про асоціацію з ЄС, воєнно-силовий сценарій виявився єдиним шляхом реалізації такого стратегічного завдання РФ. Воєнна окупація України та ліквідація її державності розв'язувала Росії руки для поглинання всього пострадянського простору. Російсько-українська війна викрила глибоку кризу європейської безпеки загалом і безпеки Європейського Союзу зокрема [6, с. 7].

Можна констатувати, що усі роки незалежності Україна проводила політику, яку можна назвати політикою лавірування між двома великими центрами тяжіння – Європейським Союзом і Росією (або тими інтеграційними об'єднаннями, які Росія ініціювала). Невизначеність з баченням майбутнього гальмувало розвиток держави і суспільства. Наслідки такої політики очевидні. Міжнародний авторитет України підірвано, українська економіка виживає фактично за рахунок експлуатації давно застарілих підприємств і дешевої робочої сили. У міжнародних рейтингах Україна за багатьма показниками перебуває на найнижчих сходинках. Тим часом, європейські країни колишнього «соціалістичного табору», які на початку 1990-х років мали навіть слабші позиції, ніж Україна, давно приєдналися до ЄС, і наразі їх економічні показники є вищими, а суспільний добробут – кращим, ніж в Україні. Україна також проголосила і законодавчо закріпила наміри інтеграції до ЄС. Першим кроком до їх реалізації мало стати підписання в листопаді 2013 року Угоди про асоціацію, яка передбачала і створення зони вільної торгівлі між Україною і ЄС [19].

29 листопада 2013 року у Вільнюсі відбувся саміт «Східного партнерства», на якому планувалося підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. Проте, Президент України В. Янукович напередодні саміту заявив, що Україна не підпише Угоду про асоціацію, оскільки український бізнес ще не готовий. Також В. Янукович запропонував започаткувати діалог у тристоронньому форматі ЄС – Україна – Росія. У результаті учасники саміту у Вільнюсі ухвалили спільну декларацію, у якій відзначається «безпрецедентна громадська підтримка» політичної асоціації та економічної інтеграції України з Євросоюзом [2].

Варто відмітити, що протягом місяця перед самітом відбулися три зустрічі В.Януковича з президентом РФ В.Путіним, усі поза територією України. Показово, що українські дипломати не були присутні на переговорах Януковича і Путіна 9 листопада 2013 року й лише констатували, що під час зустрічі президентів обговорювалися питання торговельно-економічних відносин між двома країнами в контексті Вільнюського саміту. Не була прийнята і пропозиція про тристоронні консультації ЄС – Україна – Росія. У результаті В.Янукович, попри просто таки демонстративну готовність ЄС до підписання парафованої та узгодженої на переговорах з його ж урядом угоди, відмовився її підписати. Отже, вирішальним чинником, який вплинув на це рішення та подальший розвиток ситуації в Україні, був тиск з боку Росії. Зауважимо, що, згідно з новою концепцією зовнішньої політики РФ, прийнятою 12 лютого 2013 року, Україна є основним партнером СНД для Росії. Згідно із цією самою концепцією, Росія намагатиметься всіляко сприяти інтеграційним процесам на пострадянському просторі із залученням України [7].

Так, 31 травня 2013 року був підписаний Меморандум «Про поглиблення взаємодії між Україною та Євразійською економічною комісією», згідно з яким Україна погодилася «дотримуватися принципів зафіксованих у документах... Митного союзу» [16].

Майже відразу після такого «інтеграційного розвороту» України на Схід, утаємниченого від Парламенту і громадськості, заснованого на кулуарних домовленостях з РФ, було підписано пакет українсько-російських угод від 17 грудня 2013 року, зокрема – про надання Україні короткострокового кредиту у 15 млрд. доларів США і зниження ціни на російський газ. Де-факто, це була «плата» Кремля за відмову Києва від євроінтеграції.

Таким чином, відмова вищого керівництва держави у листопаді 2013 року від підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС спричинила початок масового мирного протесту в Україні на захист євроінтеграційних прагнень народу України, що отримав назву «Євромайдан». Ситуація різко загострилася через жорсткий силовий розгін «Євромайдану» в Києві 30 листопада 2013 року, що викликало різко негативну реакцію як в Україні, так і в Європі і світі та в кінцевому підсумку призвело до силового протистояння громадян і влади, повалення режиму В. Януковича та його втечі з України в ніч з 21 лютого 2014 року [13].

Очевидно, що 2013 рік став вирішальним в українсько-російських відносинах. Російська сторона задіяла всі політико-економічні важелі впливу, з одного боку, для втягування України в процес євразійської інтеграції, з іншого – для блокування євроінтеграційного курсу офіційного Києва.

22 лютого 2014 року Верховна Рада прийняла Постанову «Про самоусунення Президента України від виконання конституційних повноважень та призначення позачергових виборів Президента України», обрала головою Парламенту представника об'єднаної парламентської опозиції О.Турчинова, призначила позачергові президентські вибори на 25 травня 2014 року та поклала на О.Турчинова виконання обов'язків Президента до виборів [9].

Після перемоги в Україні Революції Гідності, 13 березня 2014 року Верховна Рада України прийняла Постанову «Про підтвердження курсу України на інтеграцію до Європейського Союзу та першочергові заходи у цьому напрямі» [10], якою підтверджується незворотність курсу України на європейську інтеграцію, метою якої є набуття членства в Європейському Союзі. Було також відзначено, що Україна як європейська держава, яка поділяє спільну історію та цінності з країнами Європейського Союзу, має право подати заявку на набуття членства у Європейському Союзі відповідно до статті 49 Договору про Європейський Союз. Цією Постановою Верховна Рада України рекомендувала Виконуючому обов'язки Президента України та Кабінету Міністрів України низку першочергових кроків у сфері європейської інтеграції, передусім у контексті укладення Угоди про асоціацію між Україною та ЄС [17].

Політичну частину Угоди про асоціацію було підписано 21 березня 2014 року, економічну частину — 27 червня 2014 року. 16 вересня 2014 року Верховна Рада України та Європейський Парламент синхронно ратифікували Угоду про асоціацію між Україною та ЄС.

Відповідно до статті 486 Угоди з 1 листопада 2014 року здійснюється її тимчасове застосування. Повністю Угода про асоціацію між Україною та ЄС набирає чинності після її ратифікації усіма державами-членами, в перший день другого місяця, що настає після дати здачі на зберігання до Генерального секретаріату Ради Європейського Союзу останньої ратифікаційної грамоти або останнього документа про затвердження.

Угода про асоціацію між Україною та ЄС є міжнародно-правовим документом, який на договірно-правовому рівні закріплює перехід відносин між Україною та ЄС від партнерства та співробітництва до політичної асоціації та економічної інтеграції [4]. Містить положення про створення поглибленої і всеохоплюючої зони вільної торгівлі (ЗВТ). Угода створює передумови для подальшого вступу України до ЄС, однак – не є ані його гарантією з боку ЄС, ані зобов'язанням з боку України [19].

Виступаючи на XVII саміті Україна – ЄС, який відбувся у Києві 27 квітня 2015 року, Президент України П. Порошенко наголосив, що перспектива членства у ЄС є стратегічним орієнтиром українських прагнень до перетворення і ключовою метою, заради якої проводяться реформи. Уперше Україна брала участь у саміті в статусі держави, яка уклала Угоду про асоціацію з Європейським Союзом.

1 вересня 2017 року після тривалого процесу ратифікації усіма державами-членами Угода про асоціацію між Україною та ЄС набула чинності у повному обсязі.

На Двадцять другому Саміті Україна – ЄС, який відбувся 6 жовтня 2020 року в Брюсселі, сторони домовилися здійснити у 2021 році всебічний огляд досягнення цілей Угоди, як це передбачено Угодою [17].

12 жовтня 2021 року відбувся двадцять третій саміт Україна – ЄС у Києві. У спільній заяві Президент України Володимир Зеленський, Президент Європейської ради Шарль Мішель та Президент Європейської комісії Урсула фон дер Ляєн відзначили: «Ми підтверджуємо своє рішуче засудження очевидного порушення суверенітету та територіальної цілісності України

внаслідок актів агресії російських збройних сил, починаючи з лютого 2014 року. Ми не визнаємо та продовжуємо засуджувати незаконну анексію Росією українських Автономної Республіки Крим та м. Севастополя, посилення мілітаризації півострова, серйозне погіршення там ситуації з правами людини, а також обмеження свободи в'їзду громадян України на Кримський півострів та виїзду з нього. Ми засудили проведення виборів до Державної Думи Російської Федерації, що проводилися на незаконно анексованому Кримському півострові 17-19 вересня 2021 року всупереч духу та цілям Мінських домовленостей, до участі в яких також були залучені жителі непідконтрольних Уряду України територій Донецької та Луганської областей» [15].

Висновки. Таким чином, незважаючи на труднощі, головний крок уже зроблено: ми остаточно визначилися зі своїм майбутнім. Європейський вибір став основою зовнішньополітичної ідентичності України. Неухильна реалізація курсу на інтеграцію до Європейського Союзу забезпечує гарантії верховенства права, плюралістичної демократії, дотримання прав людини, розвиток в Україні громадянського суспільства, побудову соціально орієнтованої ринкової економіки.

Щодо формування та реалізації зовнішньої політики в цілому, то необхідно враховувати, що Україна перебуває у стані «гібридної» неоголошеної війни. За таких умов зовнішня політика держави має формуватися і здійснюватися максимально узгоджено з політикою безпеки – як у внутрішньому її вимірі, так і в регіональному і глобальному. Саме забезпеченню безпеки мають підпорядковуватися дії влади в усіх інших сферах – економічній, енергетичній, гуманітарній, інформаційній тощо. Ефективні реформи та продуктивна повсякденна діяльність держави в цих сферах – передумова та запорука як зміцнення безпекових (оборонних) можливостей України, так і посилення її міжнародної підтримки.

Тому, в умовах «гібридної» війни зовнішня політика України має бути зосереджена на: ефективній «конвертації» міжнародної політико-дипломатичної солідарності з Україною у практичні дії із зупинення російської агресії та активну участь провідних країн Заходу – партнерів України, міжнародних інституцій у врегулюванні російсько-українського конфлікту; залученні військової, фінансово-економічної, науково-технічної, експертної, гуманітарної допомоги. На російському напрямі політика України має бути жорстко прагматичною, спрямованою на захист власних інтересів і протистояння російському впливу. Її зміст і характер мають визначатися новими концептуальними підходами та засадами, викладеними в базових документах, ухвалених українською владою під час російської агресії.

Джерела та література

1. Беззуб І. Сучасний стан і перспективи української євроінтеграції. Центр досліджень соціальних комунікацій. URL: <http://nbuviar.gov.ua/>
2. Вільнюський саміт ухвалив декларацію. УНІАН. 2013. URL: <http://www.unian.ua/>
3. Горбулін В.П. Україна і Росія: дев'ятий вал чи Китайська стіна / В.П. Горбулін, О.С. Власюк, С.В. Кононенко. Київ: НІСД, 2015. 132 с.

4. Договірно-правова база співробітництва Україна – ЄС. Міністерство закордонних справ України. URL: <http://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/european-integration/ua-eu-relations>
5. Зовнішня політика України – 2013: стратегічні оцінки, прогнози та пріоритети / За ред. Г.М. Перепелиці. Київ: ВД «Стилос», 2014. 352 с.
6. Зовнішня політика України – 2014: стратегічні оцінки, прогнози та пріоритети / За ред. Г.М. Перепелиці, О.В. Потехіна. Київ: ВД «Стилос», 2015. 326 с.
7. Концепция внешней политики Российской Федерации Утверждена Президентом Российской Федерации В.В. Путиным 12 февраля 2013 г. URL: <http://www.mid.ru/>
8. Магда Є.В. Гібридна війна: вижити і перемогти. Харків: Віват, 2015. 304 с.
9. Постанова Верховної Ради України від 22 лютого 2014 року «Про самоусунення Президента України від виконання конституційних повноважень та призначення позачергових виборів Президента України», (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 11, ст. 158). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/757-18>
10. Постанова Верховної Ради України від 13 березня 2014 року Про підтвердження курсу України на інтеграцію до Європейського Союзу та першочергові заходи у цьому напрямі (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 16, ст.584). URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/874-18>
11. Постанова Верховної Ради України від 27 січня 2015 року Про Звернення Верховної Ради України до Організації Об'єднаних Націй, Європейського Парламенту, Парламентської Асамблеї Ради Європи, Парламентської Асамблеї НАТО, Парламентської Асамблеї ОБСЄ, Парламентської Асамблеї ГУАМ, парламентів держав світу про визнання Російської Федерації державою-агресором. (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 10, ст. 68). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/129-19>
12. Поточний стан українсько-російських відносин. Національна безпека і оборона. 2014. № 5–6 (148–149). URL: <http://www.razumkov.org.ua/ukr/148-149.pdf>
13. Російсько-український конфлікт: стан, наслідки, перспективи розвитку подій. Національна безпека і оборона. 2014. № 5–6 (148–149). URL: <http://www.razumkov.org.ua/148-149.pdf>
14. Світова гібридна війна: український фронт : монографія / за заг. ред. В.П. Горбуліна. Київ: НІСД, 2017. 496 с.
15. Спільна заява за підсумками 23-го Саміту Україна – Європейський Союз URL: <https://www.president.gov.ua/news/spilna-zayava-za-pidsumkami-23-go-samitu-ukrayina-yevropejsk-71037>
16. Текст меморандуму про поглиблення взаємодії між Україною та Євразійською економічною комісією Інформаційне агентство Interfax – Україна. URL: <http://ua.interfax.com.ua/news/political/155285.html>
17. Угода про асоціацію між Україною та ЄС. Представництво України при Європейському Союзі URL: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/posolstvo/ugoda-pro-asociaciyu-mizh-ukrayinoyu-ta-yes>

18. Указ Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 26 травня 2015 року "Про Стратегію національної безпеки України". URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>
19. Україна: час вибору. Центр Разумкова, Київ. 2013. URL: http://www.razumkov.org.ua/upload/Brochure_EU-CU-7-2013.pdf

References

1. Bezzub I. Suchasnyi stan i perspektyvy ukrainskoi yevrointehratsii. Tsentr doslidzhen sotsialnykh komunikatsii. URL: <http://nbuviap.gov.ua/>
2. Vilniuskyi samit ukhvalyv deklaratsiiu. UNIAN. 2013. URL: <http://www.unian.ua/>
3. Horbulin V.P. Ukraina i Rosiia: deviatyi val chy Kytayska stina / V.P. Horbulin, O.S. Vlasiuk, S.V. Kononenko. Kyiv: NISD, 2015. 132 s.
4. Dohovirno-pravova baza spivrobitnytstva Ukraina – YeS. Ministerstvo zakordonnykh sprav Ukrainy. URL: <http://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/european-integration/ua-eu-relations>
5. Zovnishnia polityka Ukrainy – 2013: stratehichni otsinky, prohnozy ta priorityty / Za red. H.M. Perepelytsi. Kyiv: VD «Stylos», 2014. 352 s.
6. Zovnishnia polityka Ukrainy – 2014: stratehichni otsinky, prohnozy ta priorityty / Za red. H.M. Perepelytsi, O.V. Potiekhina. Kyiv: VD «Stylos», 2015. 326 s.
7. Kontseptsyia vneshnei polytyky Rossyiskoi Federatsyy Utverzhdena Prezydentom Rossyiskoi Federatsyy V.V. Putynym 12 fevralia 2013 h. URL: <http://www.mid.ru/>
8. Mahda Ye.V. Hibrydna viina: vyzhyty i peremohty. Kharkiv: Vivat, 2015. 304 s.
9. Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 22 liutoho 2014 roku «Pro samousunennia Prezydenta Ukrainy vid vykonannia konstytutsiinykh povnovazhen ta pryznachennia pozacherhovykh vyboriv Prezydenta Ukrainy», (Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR), 2014, № 11, st. 158). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/757-18>
10. Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 13 bereznia 2014 roku Pro pidtverdzhennia kursu Ukrainy na intehratsiiu do Yevropeiskoho Soiuzu ta pershocherhovi zakhody u tsomu napriami (Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR), 2014, № 16, st.584). URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/874-18>
11. Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 27 sichnia 2015 roku Pro Zvernennia Verkhovnoi Rady Ukrainy do Orhanizatsii Obiednanykh Natsii, Yevropeiskoho Parlamentu, Parlamentskoi Asamblei Rady Yevropy, Parlamentskoi Asamblei NATO, Parlamentskoi Asamblei OBSiE, Parlamentskoi Asamblei HUAM, parlamentiv derzhav svitu pro vyznannia Rosiiskoi Federatsii derzhavoiu-ahresorom. (Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR), 2015, № 10, st. 68). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/129-19>
12. Potochnyi stan ukrainsko-rosiiskykh vidnosyn. Natsionalna bezpeka i oborona. 2014. № 5-6 (148–149). URL: http://www.razumkov.org.ua/ukr/files/category_journal/NDS_148–149.pdf
13. Rosiisko-ukrainskyi konflikt: stan, naslidky, perspektyvy rozvytku podii. Natsionalna bezpeka i oborona. 2014. № 5–6 (148–149). URL: http://www.razumkov.org.ua/ukr/files/category_journal/NDS_148–149.pdf

14. Svitova hibrydna viina: ukrainskyi front : monohrafiia / za zah. red. V.P. Horbulina. Kyiv: NISD, 2017. 496 s.
15. Spilna zaiava za pidsumkamy 23-ho Samitu Ukraina – Yevropeyskyi Soiuz URL: <https://www.president.gov.ua/news/spilna-zayava-za-pidsumkami-23-go-samitu-ukrayina-yevropejsk-71037>
16. Tekst memorandumu pro pohlyblennia vzaiemodii mizh Ukrainoiu ta Yevraziiskoiu ekonomichnoi komisiieiu Informatsiine ahentstvo Interfax – Ukraina. URL: <http://ua.interfax.com.ua/news/political/155285.html>
17. Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu ta YeS. Predstavnytstvo Ukrainy pry Yevropeiskomu Soiuzi URL: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/posolstvo/ugoda-pro-asociaciyu-mizh-ukrayinoyu-ta-yes>
18. Ukaz Prezydenta Ukrainy Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 26 travnia 2015 roku "Pro Stratehiiu natsionalnoi bezpeky Ukrainy". URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>
19. Ukraina: chas vyboru. Tsentrazumkova, Kyiv. 2013. URL: http://www.razumkov.org.ua/upload/Brochure_EU-CU-7-2013.pdf

УДК 1(4)«04/14»(092):502/504

СТАНОВЛЕННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ІДЕЙ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ: АНАЛІЗ ВЧЕНЬ АЛЬБЕРТА ВЕЛИКОГО І ВІНСЕНТА З БОВЕ

Василь Рожко

Рівненський державний гуманітарний університет

Україна, 33028, м. Рівне, вул. Ст. Бандери, 12

e-mail: vasilrozhko1301@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9237-3335>

В статті охарактеризовано ідеї становлення екологічних ідей в середньовіччі, надано аналіз праць Вінсента з Бове та Альберта Великого в котрих поширювались нові підходи та погляди на вивчення природи та її зв'язок з людиною.

Ключові слова: екологія, натурфілософія, природа, екологічні ідеї, «Зерцало природи», латинській світ, наука.

The article characterizes the ideas of the formation of ecological ideas in the Middle Ages, provides an analysis of the works of Vincent of Beauvais and Albert the Great, in which new approaches and views on the study of nature and its relationship with man spread.

Key words: ecology, natural philosophy, nature, ecological ideas, "Mirror of nature", Latin world, science.

Коли наприкінці 11 століття почали відкриватися офіційні університети, як і Болонський університет, рух між монастирями та формальними навчальними закладами збільшився. Рукописи обмінювалися, копіювалися та поширювалися по всій Європі, що ще більше збільшувало присутність церкви в суспільному житті та наукових колах.

ЗМІСТ
РОЗДІЛ І
ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Озимчук Олег АРХЕОЛОГІЧНІ СВДЧЕННЯ КОЛАПСУ БРОНЗОВОГО ВІКУ	3
Федоришин Микола УЧЕНЬ ПИСАРЯ МИХАЙЛА САНОЦЬКОГО В КОНТЕКСТІ ТВОРЕННЯ ПЕРЕСОПНИЦЬКОГО ЄВАНГЕЛІЯ	8
Гурбик Андрій ДЕРЖАВНА СЛУЖБА АНТОНА ЖДАНОВИЧА: УЧАСТЬ У ДІЯЛЬНОСТІ СЛІДЧИХ КОМІСІЙ (1651–1656 рр.)	14
Кравчук Назар АНЕКСІЯ КИЇВСЬКОЇ МИТРОПОЛІЇ МОСКОВСЬКИМ ПАТРІАРХАТОМ 1686 РОКУ	25
Пазюра Наталка РОДИННА ІСТОРІЯ СТОРОЖЕНКІВ ХІХ – ПЕРШОЇ ТРЕТИНИ ХХ СТОЛІТТЯ НА ТЛІ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ	29
Чиж Анастасія ЗАКОНОДАВЧІ ІНІЦІАТИВИ ДЕПУТАТА ІV ДЕРЖАВНОЇ ДУМИ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ ТИВОНЧУКА МИХАЙЛА ПАВЛОВИЧА (СТЕПАНСЬКА ВОЛОСТЬ РІВНЕНСЬКОГО ПОВІТУ)	34
Рушак Владислав ДІЯЛЬНІСТЬ В. ЛИПИНСЬКОГО НА ДИПЛОМАТИЧНОМУ ФРОНТІ ПІД ЧАС НАЦІОНАЛЬНО-ДЕМОКРАТИЧНОЇ РЕВОЛЮЦІЇ 1917–1921 РОКІВ ...	37
Доброчинська Валентина ВОЛИНСЬКІ МУЗЕЇ ЯК ОСЕРЕДКИ ЗБЕРЕЖЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ (1921–1939 рр.)	46
Залужна Світлана СВІТОВА РЕАКЦІЯ НА КАРАЛЬНІ ЗАХОДИ ПРОТИ УКРАЇНЦІВ ГАЛИЧИНИ	52
Михальчук Роман ТРАВМА ГОЛОКОСТУ У СВДЧЕННЯХ ЖЕРТВ	62
Іванчук Віктор РІВНЕНСЬКА «ПРОСВІТА» У ПЕРІОД НАЦІСТСЬКОЇ ОКУПАЦІЇ (1941–1944 рр.)	68

Десятничук Ілля
ОЛЕКСАНДР ОГЛОБЛИН У РОЗБУДОВІ УКРАЇНСЬКОЇ ІСТОРИЧНОЇ
НАУКИ В США72

Опанасюк Тетяна
СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МОЛОДІЖНОГО СЕГМЕНТУ
РИНКУ ПРАЦІ В УКРАЇНІ76

РОЗДІЛ II ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ ТА МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

Долганова Марина, Озимчук Олег
ДВА ВЕКТОРИ ФОРМУВАННЯ ІНТОЛЕРАНТНОСТІ ФРАНЦУЗЬКОГО
СУСПІЛЬСТВА В XII–XIII СТОЛІТТЯХ87

Постоловський Руслан
ВНУТРІШНЬО ПАРТІЙНА БОРОТЬБА У ВКП(Б) 1926–1927 РОКІВ95

Слесаренко Андрій
УКРАЇНСЬКІ ПОВСТАНЦІ В ЧЕХОСЛОВАЦЬКОМУ КІНЕМАТОГРАФІ
1950-Х РОКІВ113

Сухий Володимир, Северова Ольга
ОСНОВНІ ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ ТЕОРІЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ117

Плюта Наталія
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЛАТИНСЬКОЇ АМЕРИКИ ТА ЇЇ МІСЦЕ В
МАЙБУТНЬОМУ СВІТІ124

Жук Микола, Северова Ольга
ГЕНЕАЛОГІЯ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ ЕТАП РОЗВИТКУ131

Кундеус Оксана
ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ ВИБІР УКРАЇНИ ЯК ДЕТЕРМІНАНТА
ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ РФ139

Рожко Василь
СТАНОВЛЕННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ІДЕЙ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ: АНАЛІЗ
ВЧЕНЬ АЛЬБЕРТА ВЕЛИКОГО І ВІНСЕНТА З БОВЕ.....149

Ліннік Юрій
ЦІННОСТІ В ЖИТТІ ЛЮДИНИ І СУСПІЛЬСТВА152

ISSN 2519-1942

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії

ВИПУСК 34

Відповідальність за достовірність і точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, власних імен та інших відомостей несуть автори опублікованих матеріалів та їх наукові керівники. Думки авторів статей з позицією редколегії можуть не співпадати.

Відповідальний за підготовку збірника до видання – **Валерій Шеретюк**

Комп'ютерна верстка – **Лариса Федорук**

Обкладинка – **Григорій Волохов**

Підписано до друку 24.11.2022 р. Папір офсетний.

Гарнітура «Times New Roman».

Наклад 300. Зам. № 254/1. Ум. друк. арк. 11,19.

ISSN 2519-1942

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: Рівненський державний гуманітарний університет. Збірник наукових праць. Випуск 34. Рівне, 2022. 162 с.

УДК 94(477) + 94(100)

А 43

ББК 63.3 (4Укр)

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2022